

SVs plattform for miljøkrav til oppdrettsnæringa

Innhold

Forord.....	2
Bakgrunn	3
Del 1 – Endring av trafikklyssystemet og havbruksfondet.....	4
Krav om nullutslipp for tillatelse	5
Krav om å behandle slam som ressurs for å få tillatelser	5
Ny gjennomgang av trafikklyssystemet	6
Del 2 - Strengere krav til eksisterende anlegg	7
Dyrevelferd.....	8
Miljøkvalitetsstandarder for havbunnen	9
Kobber	9
Bærekraftig fiskefôr	10
Ethoxyquin	10
Dyrebart fosfor	11
Reduserte CO2-utslipp	11
Styrke Mattilsynet	11

Forord

Havbruksnæringen i Norge har hatt en utrolig vekst og utvikling siden den spede start på moderne oppdrett på slutten av 60-tallet. Som en historisk parallell til petroleumsnæringen utvikling har næringen utviklet seg uten den samme offentlige oppmerksomheten og statlige kontrollen.

I dag er Norge verdens største eksportør av fisk, og mesteparten er fra havbruk. Fiskeprodukter er nå Norges nest største eksportnæring, kun slått av petroleum. Oppdrettsrelaterte bedrifter går med enorme overskudd og marginer, og på listen over landets rikeste finner du svært mange fra denne bransjen.

Mange vil si at utviklingen har vært eventyrlig. Men næringen har også store utfordringer, og ikke minst potensial, som ikke løses og utløses av seg selv. Det er et faktum at oppdrettsnæringen i dag ikke er bærekraftig. Problemer som sykdom, lus, rømming, avlusningsmetoder som går på akkord med fiskevelferd og øvrig marint liv og næring, oppdrettsfôr som hentes ut av åkrer og hav langt borte, er verken bærekraftig eller solidarisk med folk og bønder i andre land – de er alle negative effekter som må tas på største alvor.

I motsetning til petroleumsnæringen kan havbruk bli bærekraftig. Det krever innsats, vi må være villig til å både regulere og å investere for å oppnå det. Vi må derfor begynne med erkjennelsen av at næringen har kommet langt, men skal mye lenger. Og utviklingen må gå langt raskere enn i dag.

Potensialet er enormt. Dersom Norge løser problemene med lus, rømming, dyrevelferd og sørger for at fôr er bærekraftig og kortreist – har vi ikke bare skapt en mindre konfliktfylt næring, vi bidrar også til å gi verden metoder og teknologier til håndtere noen av våre største utfordringer.

Og så må vi erkjenne at vi har dårlig tid. Galopperende klimaendringer, lokale miljøproblemer, svekket global matproduksjon, og de sosiale konsekvensene av at rike land sikrer fattige lands matproduksjon gjennom kjøp og utprising er alle ting denne næringen er i nærkontakt med. En bærekraftig oppdrettsnæring vil dessuten være konkurransefordel. Alt peker derfor i retning av større politiske grep i denne næringen, og denne plattformen er ment å være nettopp dette.

Dette dokumentet handler om hvordan næringen kan bli reelt bærekraftig. Dette kan ses i sammenheng med våre tidligere forslag om en bedre sosial fordeling av næringens inntekter fra fellesskapets arealer (ressursrente) som samlet berører de grønne og de røde utfordringene for havbruksnæringen.

Bakgrunn

Norge står i dag for over 50 prosent av den globale lakseoppdretten¹. Norge eksporterer fisk til utlandet tilsvarende 36 millioner måltider hver eneste dag. Det gir oss et stort ansvar for å produsere trygg mat. Folks tillit til matproduksjon er tett knyttet til om det er åpenhet rundt hvordan maten produseres, om produksjonen har skjedd med god dyrevelferd og om matproduksjonen minst mulig miljøavtrykk. Målet for framtidens oppdrettsnæring må derfor være å drive på et vis som gir grunnlag for tillit.

Oppdrettsnæringen bidrar i dag til verdiskaping over hele landet. Mange distrikts- og kystkommuner har fått verdifulle arbeidsplasser på grunn av næringen, og man ser at disse gir positive ringvirkninger for mange lokalsamfunn.

Samtidig ser vi at oppdrettsnæringen har vesentlige utfordringer i dag. Lakselus, rømming, dyrevelferd, ikke bærekraftig fiskefôr og avfall er noen av disse. Samtidig er dette en næring som gir store muligheter for enda flere arbeidsplasser og mer verdiskaping i Norge framover. Skal det være mulig, må problemene ryddes opp i. Oppdrettsnæringens framtidsmuligheter avhenger av at den klarer å være bærekraftig miljømessig, ha en høy standard på dyrevelferd og at den inngår i en større bioøkonomi hvor avfall for noen er ressurser for andre. Formålet med denne plattformen er å bidra med forslag til hvordan vi kan nå disse målene. Gjennom endring av konsesjonssystemet og innføring av flere miljøkrav kan vi løfte miljøstandarder i næringen.

Forslaget er todelt. Del en handler om en endring av systemet for tillatelser under trafikklyssystemet, hvor miljøkravene for å få tillatelse heves, samtidig som prisen senkes. Del to handler om en generell standardheving av den miljømessige bærekraften i oppdrettsnæringen. Forslagsstillerne mener at bedre bærekraft vil

---

¹ Kjelde: Norsk industris vegkart for havbruksnæringa

gjøre næringen bedre rustet for framtidens matproduksjon, med mindre miljøavtrykk, bedre legitimitet og økt åpenhet. Det vil igjen kunne føre til økt tillit i befolkningen. Forslagsstillerne er klar over at forslagene vil fordre betydelige investeringer fra oppdrettsnæringa. Deler av denne ulempen vil kunne reduseres dersom forslaget kombineres med endring av trafikklyssystemet og havbruksfondet, hvor man foreslår å ta ned prisen på tillatelse samtidig som miljøkravene strammes inn.

Del 1 – Endring av trafikklyssystemet og havbruksfondet

I dag har man et havbruksfond som blir fordelt mellom kommunene og fylkeskommunene ut i fra oppdrettsaktivitet og nye tillatelser. Selskapene betaler store beløp for å utvide kapasiteten gjennom nye tillatelser. Dette gir spesielt gode inntekter til kommuner med ny aktivitet, men denne inntekten er uforutsigbar. Dagens modell har betydelige ulemper. Engangsutbetalingen for nye tillatelser gir ikke kommunene grunnlag for å drive et langsiktig arbeid for god kystsonoplanlegging, tilrettelegging for andre næringer eller for å løse pågående miljøproblem.

Kommunenes inntekter fra oppdrettsnæringen bør heller komme fra vanlig produksjon, ikke fra åpning av nye områder. Det vil gi mindre press for å åpne stadig større områder til en næring som stadig har vesentlige utfordringer, samtidig som det vil gi kommunene mer forutsigbare inntekter. SVs forslag om produksjonsavgift vil kunne bidra til det og utgjøre en ressursrentebeskatning.

Dagens tillatelser koster også store beløp for produsentene. Med de store miljøutfordringene næringen står overfor i dag, er grunnlag for en omlegging av systemet. Ved å stille strengere miljøkrav og senke prisen på tillatelser for vekst innenfor trafikklyssystemet, vil næringen kunne frigjøre midler til å gjøre større investeringer i miljøteknologi og nye løsninger. Opprettsanleggene må kunne vise solid dokumentasjon på at teknologien oppfyller miljøkravene for å kunne få tillatelse. Samtidig vil det bli lavere terskel for at staten kan stanse produksjon som skader miljøet eller baserer seg på en uakseptabel dyrevelferd.

Tidligere har man sett en rekke eksempler på at selskaper har fått tillatelse til å drive oppdrettsaktivitet gjennom å oppfylle krav, som så har solgt konsesjonene videre til høyere priser til andre selskaper, uten at noen har kontrollert om miljøkravene har blitt oppfylt av de nye eierne.

Forslag:

SV vil ha en omlegging av trafikklyssystemet, der prisen på vekst senkes og man heller innfører krav om null lus, null rømming og null ressurser på avveie for å kunne få tillatelse til ny eller økt produksjon.

SV vil stramme inn praksis ved kontroll av oppfyllelse av tillatelser, slik at tillatelser kan trekkes inn dersom miljøkravene brytes.

Krav om nullutslipp for tillatelse

Den norske villaksbestanden rammes hardt av genetisk innblanding av oppdrettslaks. 2 av 3 lakseelver er nå negativt påvirket fra rømt oppdrettslaks. Denne utviklingen er svært alvorlig og må stanses. Samtidig er det store problemer knyttet til lakselus i norske fjordområder. Denne lusa dreper både sjøørret i fjordene, laksesmolt på utvandring og er en utfordring for dyrevelferden.

En slik endring i rammevilkår vil kreve investeringer, men teknologien finnes i dag og ser ut til å kunne bli kommersielt lønnsom. Det viser at dette er fullt mulig å få til, for eksempel gjennom lukkede anlegg.

Forurensningsfrie anlegg kan gi en rekke fordeler både med tanke på fiskevelferd og miljø. Økt kontroll kan bidra til å redusere stresset for fisken, og et kontrollerbart vanninntak gjør det lettere å unngå lakselus.

Derfor bør det lages en plan for utfasing slik at alle norske oppdrettsanlegg over tid blir forurensningsfrie.

Forslag:

SV vil stille krav om at alle nye tillatelser kun skal kunne tildeles forurensningsfrie oppdrettsanlegg.

Krav om å behandle slam som ressurs for å få tillatelser

Norske oppdrettsanlegg slipper i dag ut store mengder slam og annet avfall. Dette kan være grunnlag for nye ressurser, dersom avfallet hentes opp og brukes på ny, for eksempel til biogass eller gjødsel. Dette kan bidra til å redusere klimagassutslipp og skape nye arbeidsplasser.

Dersom man satser på å skape biogass, vil en forutsetning for at man lykkes være at det legges føringer som bidrar til å skape en infrastruktur og et marked for biogass over hele landet. Dersom man klarer å kombinere biogassproduksjon fra oppdrett, landbruk og avfall, kan det ligge store næringsmuligheter her, samtidig som klimagassutslippene kan gå ned. En undersøkelse fra NIBIO viste at innblanding av 20% fiskeslam i biogassproduksjon basert på husdyrgjødsel doblet metanproduksjonen.

Forslag:

SV vil stille krav om at alle nye tillatelser skal gå til anlegg som nyttegjør seg slammet fra anlegget.

SV vil sette seg et mål om at alt slam fra oppdrettsanlegg skal samles opp fra og med 2023 og vil be regjeringen gjennomføre en utredning for å undersøke hvordan dette kan skje. Utredningen bør se på både gjødselproduksjon og biogassproduksjon.

SV vil be regjeringen legge fram tiltak som kan etablere og finansiere en infrastruktur for biogassproduksjon over hele landet og gjøre biogassproduksjonen lønnsom.

Ny gjennomgang av trafikklssystemet

Forslagsstillerne viser til at forskningsprofessor Ole Kristian Fauchald ved UiO har gjort en juridisk utredning av trafikklssystemet for Norske lakseelver. Utredningen viser at akvakulturlovens krav om at oppdrett skal drives miljømessig forsvarlig omfatter langt mer enn en vurdering av en enkelt indikator (lakselus) på en enkelt art (laks). Utredningen viser også at trafikklssystemet ikke følger naturmangfoldlovens kvalitetsnorm for villaks.

På den bakgrunn mener forslagsstillerne det er nødvendig med en ny gjennomgang av trafikklssystemet for å forsikre seg om at systemet er i tråd med eksisterende miljølovgivning.

Forslagsstillerne mener også at trafikklssystemet bør justeres slik at rødt lys i et område gir krav om umiddelbar nedskalering av produksjon før 2019, uten unntak.

Produksjonen bør også fryses i gule områder, uten unntak. Vekst bør kun gis i områder der lakselus ikke har noen som helst bestandsreducerende effekt på vill laksefisk.

Forslag:

SV vil justere trafikklyssystemet, slik at rødt lys i et område gir krav om umiddelbar nedskalering av produksjon, uten unntak. Produksjonen bør også fryses i gule områder, uten unntak. Vekst bør kun gis i områder der lakselus ikke har noen som helst bestandsreducerende effekt på vill laksefisk.

SV vil be regjeringen komme med en gjennomgang av trafikklyssystemet innen for å belyse om systemet er miljømessig forsvarlig og i tråd med eksisterende miljølovgivning.

Del 2 - Strengere krav til eksisterende anlegg

Samtidig som forslagsstillerne mener at det bør bli høyere miljøstandarder for å få tildelt nye tillatelser, bør det gjennomføres flere tiltak mot blant annet rømming i eksisterende anlegg. På den bakgrunn fremmes følgende forslag:

SV vil innføre krav om at innen 2020 skal all oppdrettslaks dobbeltmerkes på en måte som gjør at rømt fisk enkelt kan identifiseres og spores.

Da nasjonale laksefjorder ble opprettet ble det innført forbud mot nye oppdrettsanlegg innenfor grensene av de nasjonale laksefjordene. Men anlegg som allerede var etablert fikk fortsette. Dette gjør at det i dag også finnes oppdrettsaktivitet i nasjonale laksefjorder. Statusen som nasjonal laksefjord blir gitt for å beskytte våre viktigste laksebestander. De skal få særlig beskyttelse mot negative effekter fra andre samfunnsinteresser. Derfor bør oppdrettsaktiviteten i disse anleggene avvikles. Aktørene som må flytte bør få forrang på nye lokaliteter utenfor laksefjordene.

Forslag:

SV vil avvikle oppdrettsaktivitet i nasjonale laksefjorder, hvor aktører som må flytte får forrang på nye lokaliteter utenfor laksefjordene.

SV vil ha et mål om at alle norske oppdrettsanlegg skal være rømmingsfrie fra og med 2026 og be regjeringen snarest gjennomføre en utredning for å undersøke hvordan dette kan skje.

Dyrevelferd

De siste årene har stadig nye metoder blitt tatt i bruk for å avluse oppdrettsfisk. En del av disse metodene utfordrer dyrevelferden. Forskere ved Veterinærinstituttet har for eksempel tatt til orde for å ikke bruke termisk avlusning, hvor man fører fisken gjennom varmt vann, før man har mer dokumentasjon på hvordan dette påvirker fisken². Veterinærinstituttets nylig utgitte fiskehelserapport for 2017 viser økende fiskedødelighet og peker på nye avlusningsmetoder som en hovedårsak til det. Nye avlusningsmetoder utprøves av næringsaktører uten forutgående vurdering, og så langt også uten noen nasjonal oversikt. En risikerer derfor å prøve ut samme metode på ulike anlegg, selv om metoden ikke fungerer. Det er heller ingen sikkerhet for at uheldige konsekvenser for dyrevelferden blir vurdert av kompetent fagpersonell.

Forslag:

SV vil stanse bruk av termisk avlusing og andre metoder for avlusing som utfordrer dyrevelferden fram til det er dokumentert at metodene kan brukes uten å påføre fisken vesentlig lidelse eller øke dødeligheten på oppdrettsfisk og rensefisk.

SV vil sørge for at utprøving av avlusningsmetoder defineres som dyreforsøk etter Forskrift om bruk av dyr i forsøk, og følgelig bare gjennomføres etter tillatelse fra Mattilsynet.

Forslagsstillerne viser til at dagens konsesjonssystem baserer seg på maksimalt tillatt biomasse (MTB). Forslagsstillerne mener det er gode grunner til å utrede en overgang til maksimalt tillatt utsett (MTU) i stedet. Ved å måle ut i fra utsett, vil man ikke sette ut overkapasitet i anleggene for å kompensere fremtidig svinn. Det vil kunne bidra til at oppdretterne tar bedre vare på hvert enkelt individ og med det gi et styrket fokus på dyrevelferd, biomassekontroll og individkontroll.

---

² <https://morgenbladet.no/ideer/2017/10/brennende-varmt-fisken>

Forslag:

SV vil be regjeringen gjennomføre en utredning av en overgang fra maksimalt tillatt biomasse (MTB) til maksimalt tillatt utsett (MTU). Utredningen bør være ferdig innen sommeren 2019.

Miljøkvalitetsstandarder for havbunnen

I sin gjennomgang av miljøeffektene av oppdrettsnæringen, refererer Europakommisjonen til studier som viser at kjemisk sammensetning og biodiversitet på sjøbunnen 190 m under oppdrettsanlegg i Norge har blitt endret. Kommisjonen viser også til at bruken av lusemidler har forurenset sjøvannet ved norske oppdrettsanlegg utover britiske miljøkvalitetsstandarder. Kommisjonen viser til at Norge ikke har etablert noen tilsvarende miljøkvalitetsstandarder, og at det kan være behov for å fastsette slike standarder internasjonalt.

Forslag:

SV vil stille miljøkvalitetsstandarder for havbunnen under oppdrettsanlegg som er minst på nivå med miljøkravene i sammenlignbare land.

Et av midlene som brukes til avlusning er såkalte kitinhemmere. Dette er en type stoffer som hemmer dannelsen av kitin i skallet til krepsdyr. Undersøkelser fra Havforskningsinstituttet viser at stoffet lagres i sedimentene på havbunnen og tas opp av bunndyr. Forslagsstillerne viser til at blant annet Norges Fiskarlag har krevd forbud mot bruk av kitinhemmere.

Forslag:

SV vil stanse bruken av kitinhemmere.

Kobber

Ifølge Miljøstatus.no ble det omsatt over 1 200 tonn kobber for å hindre begroing av merdene i Norge i 2013. Av kobber som brukes, lekker 80-90 prosent ut i sjøen, ifølge Miljøstatus.no. Kobber er giftig og blir ikke brutt ned i naturen.

I 2016 undersøkte Fylkesmannen i Hordaland havbunnen under 12 oppdrettsanlegg og fant ut at ved ni av anleggene var konsentrasjonen av kobber såpass høy at det regnes som giftig for dyrene som lever der. Fylkesmannen fant også at kobberkonsentrasjonen hadde blitt doblet på fire år.³

³ <https://www.dn.no/nyheter/naringsliv/2016/09/23/0512/giftig-mengde-kobber-under-flere-oppdrettsanlegg>

Forslag:

SV vil be regjeringen gjennomføre tiltak for å hindre lekkasje ut i sjøen fra kobber som brukes ved norske oppdrettsanlegg.

Bærekraftig fiskefôr

Norsk oppdrettsnæring har et stort forbruk av soya fra Sør-Amerika i fiskefôr. Soyaindustrien i Sør-Amerika ekspanderer på bekostning av regnskog og andre sårbare skogområder, og fører til store miljø- og helsemessige problemer, blant annet gjennom utstrakt bruk av giftige sprøytemidler. Presset på landområdene i Sør-Amerika vil sannsynligvis bli enda større i årene som kommer. Mulighetene for å fortsette å importere GMO-fri soya ser også ut til å bli mindre framover. Oppdrettsnæringens framtid avhenger av at den klarer å opptre bærekraftig. Norge har et ansvar for å sikre at vårt soyaforbruk ikke fører til alvorlige, negative konsekvenser for mennesker og miljø. Denne utfordringen blir enda større når norske myndigheter har satt seg en ambisjon om å femdoble produksjonen. Et tiltak for økt bærekraft og styrke legitimiteten blant folk kan være å gå over på mer forsvarlig fôrproduksjon.

Forslag:

SV vil be regjeringen legge fram tiltak for Stortinget for å øke produksjonen av nye bærekraftige fôrråvarer som ikke har en negativ effekt på miljøet til fiskeoppdrett i Norge.

SV vil be regjeringen lage en plan for å få en bærekraftig fiskefôrproduksjon innen 2026.

Ethoxyquin

Nylig kom det fram gjennom Morgenbladets journalistikk at norsk laks får fiskefôr som inneholder stoffet ethoxyquin. Dette er et syntetisk tilsetningsstoff med potensielt skadelige virkninger, og det finnes for lite kunnskap rundt effekten av å spise mat som inneholder dette stoffet. Barnematprodusenter som Nestlé og HiPP har gått bort fra å bruke oppdrettslaks på grunn av det mulige innholdet av dette stoffet. EU besluttet 7. juni 2017 å fase ut stoffet. Forslagsstillerne mener at norske myndigheter bør gjøre det samme, og at alternativet vil være uetisk og innebære en gambling med folks helse. På toppen undergraver det oppdrettsnæringens troverdighet.

Forslag:

SV vil forby bruk av stoffet ethoxyquin i produksjon av norsk oppdrettsfisk.

Dyrebart fosfor

Fosfor er en begrenset ressurs som er nødvendig for alt liv. Fosfor blir brukt både i kunstgjødsel i landbruket og fiskefôr i oppdrettsnæringen. Ifølge forskere fra NTNU og NIBIO er fosfortapene fra oppdrettsnæringen på høyde med fosfortapene i norsk landbruk. Dette er i seg selv en utfordring, ettersom fosfor utvinnes fra fosfatstein. Det er en svært begrenset ressurs, hvor mesteparten av den uutvinnede fosforen ligger i okkupert Vest-Sahara. Norge bør gjenvinne fosforet som går tapt i oppdrettsnæringen for å bidra til å redusere den framtidige fosformangelen i verden. Forslagsstillerne viser til at Stortinget nylig behandlet avfallsmeldingen, hvor en samlet energi- og miljøkomite mente at det må legges til rette for at fosfor kan brukes som mineralgjødsel i matproduksjon og gjenvinnes fra avfall.

Forslag:

SV vil etablere nasjonale mål for fosforgjenvinning og utrede virkemidler for å styrke markedet for sekundært fosfor.

Reduserte CO2-utslipp

Norge har forpliktet seg til Paris-avtalen, som innebærer at norske utslipp av klimagasser må kuttes drastisk. Norsk lakseoppdrett må være med og ta sin del av disse utslippskuttene. Nå som det kommer reelle alternativer på banen, for eksempel innen elektrifisering, bør politikken legge til rette for det.

Forslag:

SV vil be regjeringen snarest legge fram en plan for hvordan oppdrettsnæringen kan redusere sine CO2-utslipp vesentlig de neste ti årene.

Styrke Mattilsynet

Det er i dag Mattilsynet som fører tilsyn med at oppdretterne følger bestemmelsene i akvakulturdriftsforskriften. Dette er en omfattende oppgave som vil bli større i takt med at oppdrettsnæringen øker produksjonen. Samtidig er det kjent at Mattilsynet ofte må bruke mye tid på hver sak, blant annet på grunn av omfattende bruk av klagemuligheter. Forslagsstillerne mener det er vesentlig at Mattilsynet har

tilstrekkelig med ressurser til å gjøre en tilfredsstillende jobb, og med gode nok sanksjonsmuligheter til å stanse produksjon som ikke er i tråd med krav til dyrevelferd og miljø.

Forslag:

SV vil styrke bevilgningen til Mattilsynet og styrke Mattilsynets sanksjonsmuligheter overfor oppdrettsproduksjon som ikke er i tråd med krav til dyrevelferd og miljø.